

Året vi snudde trenden

Vi er blitt flere Sanitetskvinner som gjør en forskjell for andre!

Ved å være nytenkende og modige har Sanitetskvinnene vokst. Fra nord til sør, fra øst til vest har Sanitetskvinnene vært synlige, og invitert nye medlemmer med i foreningen. Dagens frivillighet dreier seg om å jobbe med aktuelle saker og utføre konkrete oppgaver. For å møte den "nye" frivilligheten, lanserte vi i 2017 fire aktiviteter: Kløvertur, Språkvenn, Dig In og Lesevenn.

I løpet av 2017 gikk rundt 120 lokale sanitetsforeninger på Kløvertur for å styrke den fysiske og psykiske helsen. 80 foreninger har Språkvenn for minoritetskvinner og 15 foreninger er i gang med Lesevenn, som er høytlesning for barn. Ni foreninger har kommet i gang med Dig In, en aktivitet som går ut på at unge lærer å lage god og sunn mat, og styre egen økonomi. Dette kommer godt med når de skal bo for seg selv.

Sanitetskvinner over hele landet lyser opp vinteren med fastelavnsriset, og sikrer inntekter til det lokale arbeidet og forskning på kvinnehelse. Fortsatt er det store kunnskapshull som må tettes innen kvinners helse. Normen innenfor medisinen er fortsatt menn. Dette gjelder både i diagnose,

medisiner og behandling. Kvinner har ikke mannens helse.

Over hele landet skaper Sanitetskvinnene gode og inkluderende møteplasser, og arrangerer åpne møter og seminarer, med aktuelle temaer innen kvinners helse og livsvilkår. Kunnskap er et viktig verktøy på veien til ei god helse som skal vare livet ut. I februar delte vi også ut vår hederspris - Fredrikkeprisen - til tv-serien SKAM. Serien har truffet en hel generasjon med tematikk som Sanitetskvinnene vet er avgjørende for å skape gode liv.

Et godt samfunn er et likestilt samfunn. Et likestilt samfunn har mindre vold og overgrep, er mer åpent, aksepterer og inkluderer. Rundt 9.000 russ på skoler over hele landet har hatt besøk av Sanitetskvinner og vår «Ja betyr ja» – kampanje, som fokuserer på at begge parter skal gi sitt positive samtykke til å ha sex, og viktigheten av å respektere egne og andres grenser.

Rundt 500 sanitetskvinner var samlet på regionale samlingene fem steder i landet en helg i september. Dette var en innledning til

Sanitetens uke, som arrangeres hver høst i den siste uken i september. Temaet var kampen mot skjønnhetstyranniet, og hvordan vi kan bli mer bevisste på å gi kompliment som ikke handler om utseendet gjennom kampanjen #jeglikerdeg. Sanitetskvinner med røde forklær inntok byer fra Narvik i nord til Kristiansand i sør. Små og store sto i kø for å skrive noe pent til en annen, som til slutt dannet meter på meter med over 3.000 #jeglikerdeg-kort.

Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.) er fortsatt en arena for å sikre kvinners livsvilkår, og disse sikres best gjennom rettigheter og likeverd. En kamp som fortsatt må tas hver dag. En stor takk til dere 41 500 medlemmer som bidrar til å skape trygge og inkluderende lokalsamfunn.

På vegne av Landsstyret overbringer jeg en hjertelig takk til medlemmer, tillitsvalgte og samarbeidspartnere for et godt arbeidsår.

Ellen-Sofie Egeland

Ellen-Sofie Egeland
Organisasjonsleder

Takk til våre støttespillere:

ExtraStiftelsen • Gjensidigestiftelsen • Helsedirektoratet • Mangfolds- og integreringsdirektoratet (IMDi) • Egmont Fonden • Justisdepartementet v/ Kompetansesenteret for kriminalitetsforebygging • Utlendingsdirektoratet (UDI) • Barne- ungdoms og familiedirektoratet (BUFDIR) • Tryg • Parat Media • Face 2 Face, og en ekstra takk til alle lokalforeninger som støtter opp om N.K.S. sine forsknings- og utviklingsfond.

Sanitetskvinnene 2017

SKAM-serien tildelt Fredrikkeprisen. Tv-serien ble laget som en serie for unge, men tok opp viktige temaer som er i tråd med Sanitetskvinnenes arbeid for å skape et åpent og inkluderende samfunn. Fv: Kristina Ødegaard, Carl Martin Eggesbø, Cecilie Martinsen, Grete Herlofson, Ina Svenningdal, Marlon Langeland, Susanna Taylor, Marianne Furevold-Boland, Henrik Aspeflaten, Sigrid Skeie Tjensvoll og Anne Elisabeth Solsem.

I ett av verdens mest likestilte land er det like stort behov for en sterk kvinneorganisasjon i dag, som for 122 år siden da Sanitetskvinnene ble etablert. 2017 ble året da likestilling og kvinnekamp var på alles lepper. På slutten av året kom #metoo-kampanjen der kvinner over hele verden fortalte om seksuell trakassering, diskriminering og overgrep. Vi må jobbe videre for et likestilt samfunn. De strukturelle forutsetningene for likestilling er i dag på plass. Likestillingsutfordringene i 2017 handler om diskriminering, trakassering og vold på grunnlag av kjønn. Som landets største kvinneorganisasjon setter vi dagens likestillingsutfordringene på dagsorden.

Fortsatt er det kamper å kjempe, som vold mot kvinner og kampen mot skjønnhetstyranniet. Vi gir oss ikke før alle minoritetskvinner er inkludert på alle samfunnets arenaer, og kunnskapshullene om kvinners helse er tettet. Tilgang til likeverdige helse-tjenester er en fane som Sanitetskvinnene bærer høyt. Vi må fortsatt sikre gode

oppvekstvilkår for barn og unge, og i den andre enden jobbe for en bedre alderdom.

For å opprettholde posisjonen som Norges største og viktigste kvinneorganisasjon har 2017 vært preget av nytenkende aktivitetsutvikling, som både skaper økt frivillig aktivitet og flere medlemmer. Med 41 500 medlemmer fordelt på 650 foreninger over hele landet, gjør Sanitetskvinnene en forskjell der folk bor. Også globalt gjennom vår søsterforening Etiopiske Kvinner Sanitetsforening (WHAE), og deres norske fadderforeninger.

N.K.S. har helt siden organisasjonen ble stiftet i 1896 drevet aktivt med politisk påvirkning. Fredrikke Marie Qvam ble kalt «Korridorenes dronning». Dette er en arv som forplikter. I 1913 vant hun sin største politiske kamp, da norske kvinner fikk stemmerett. 2017 ble året da organisasjonen styrket sitt politiske arbeid bl.a. med debatter under Arendalsuka. Vi taler for de som ikke nødvendigvis har en stemme.

Kjernen i frivilligheten, og det frivilligheten trenger mest, for å sikre langsiktighet og forutsigbarhet er flere medlemmer. Arbeid gjøres ikke av seg selv. Ekstra hender og kloke hoder, betyr at flere oppgaver kan løses. Det betyr også ekstra stemmer som kan høres, der andre bare kan hviske eller tie.

Etter 45 år med fallende medlemstall, vokste Sanitetskvinnene i antall medlemmer i 2017. Sammen har alle medlemmer løftet i flokk, gjennom en snuoperasjonen i prosjektet «Snu Trenden – 50 000 i 2020» som ble satt i gang i 2015. Et strategisk grep har vært fokus på å gå fra møte til medlemskap og det å tørre å spørre om nye vil bli med. Og i 2017 sa 4 500 «Ja, jeg vil bli Sanitetskvinne». Målet er å bli 50 000 i 2020.

Et annet fokus har vært utvikling av nasjonale aktiviteter. I 2017 lanserte vi våre første fire basisaktiviteter, Språkvønn, Kløvertur, Dig In og Lesevønn. I tillegg startet arbeidet med aktiviteten Resurssvønn for å bistå voldsutsatte kvinner. Til sammen er det

9 000 russ over hele landet fikk med seg kampanjen Ja betyr ja, som handler om at du tenker over hvor dine og andres grenser går, og respekterer dem. Et fravær av nei er ikke samtykke til å ha sex. Kun Ja betyr ja.

skapt liv til nærmere 200 nye aktivitets-tilbud i lokalmiljøene. Kvinnekraft og samarbeid er oppskriften bak suksessen.

N.K.S. har som formål å bidra til et trygt og inkluderende samfunn ved å aktivisere medlemmene til frivillig innsats innenfor helse- og sosialområdet, med spesielt fokus på kvinner. Sanitetskvinnene har alltid tatt ansvar for sårbare grupper, og alltid stilt spørsmålet om hvem som har behov for oss i dag. Kvinner som utsettes for vold, unge jenters psykiske helse og minoritetskvinner var prioriterte områder i 2017.

Vold mot kvinner

For 105 år siden fikk norske kvinner stemmerett. I 1978 var Norge det første landet i verden som fikk en egen likestillingslov. Fortsatt utsettes kvinner for vold, fordi de er kvinner. Dette er vår tids største likestillingsutfordring. Derfor jobber Sanitetskvinnene for nulltoleranse mot vold mot kvinner, og for å hjelpe kvinner til et liv uten vold. Vold rammer folk i alle aldre og begge kjønn. Men når det gjelder den grove og gjentakende volden, den seksualiserte volden og partnerdrap, er kvinner overrepresentert på statistikkene. Volden har store helsemessige

konsekvenser. Mange som opplever vold fra en som står dem nær, sliter med høyt sykefravær. Vold mot kvinner er et stort samfunnsproblem. Beregninger viser at volden koster Norge mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig, i tillegg kommer store menneskelige belastninger.

Støtte i et nytt liv uten vold

En tredjedel av kvinnene som oppsøker et krisesenter kommer tilbake til krisesenteret fordi livet alene blir mer utfordrende enn med en voldelig partner. De aller fleste som forlater krisesenteret er svært motiverte til å klare seg på egenhånd, men mestrer ikke livet alene. I august 2017 startet arbeidet med å gjøre aktiviteten Ressursvenn til et nasjonalt prosjekt etter modell av en pilot i Oslo Sanitetsforening. Ressursvenn er et lavterskeltilbud til kvinner som har tilknytning til et krisesenter, og som trenger en støttespiller og et medmenneske i en svært sårbar periode av livet, den akutte fasen etter boopphold på et krisesenter. Målet er at kvinner utsatt for vold ikke skal flytte tilbake til overgriper, men reetablere seg i samfunnet og finne tilbake til egne ressurser. Tilbudet er et samarbeidsprosjekt mellom krisesentrene og lokale sanitetsforeninger.

Ja betyr ja

I underkant av 1 av 10 norske kvinner blir voldtatt i løpet av livet. De voldtektene det er flest av i Norge, er festvoldtekter. Ofte kjenner den utsatte og overgriper hverandre fra før. Ofte er begge under 25 år. Dette er bakgrunnen for at sanitetskvinner er rundt

I Arendalsuka var det fullt hus da vi satte vold mot kvinner på dagsorden. Debattleder Erik Wold (fh), generalsekretær Grete Herlofson, byråd for eldre, helse og sosial i Oslo Inga Marte Thorkildsen, Barne- og likestillingsminister Solveig Horne, Likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm, og Kjell Inge Ropstad (KrF).

Foran 1400 damer benyttet statsminister Erna Solberg Kvinnehelsedagen til å takke Sanitetstkvinnene for innsatsen de har gjort og gjør for å sikre velferdssamfunnet.

på videregående skoler og snakker med russen om viktigheten av samtykke til sex gjennom kampanjen Ja betyr ja. I 2017 lyktes vi for første gang å arrangere skolebesøk for russen over hele landet og nådde ut til rundt 9000 russ gjennom skolebesøkene. I tillegg hadde vi en storstilt kampanje i sosiale medier, der bl.a. skuespillerne fra den prisbelønte tv-serien for ungdom, SKAM, stilte opp som Ja betyr ja-ambassadører.

Rød knapp

Ideen bak Rød knapp-alliansen Stopp vold mot kvinner er at organisasjonene (Den norske kirke, JURK (Juridisk rådgivning for kvinner), Islamsk Råd, Reform – Ressursenter for menn, Virke, Digni, Krisesenterssekretariatet og N.K.S.) sammen vil kunne arbeide bedre for å sette problemene knyttet til vold mot kvinner høyt på dagsorden. I 2017 feiret alliansen fire års-jubileum. Dette ble markert med en statusrapport

over hva som har skjedd på voldsfeltet i denne perioden. Siden alliansen ble dannet er det bl.a. delt ut over 380 000 røde knapper og lokalforeningene har gjort en betydelig innsats gjennom å ha egne utdelingsaksjoner. Alliansen arrangerer årlige konferanser i sammenheng med FNs internasjonale dag for avskaffelse av vold mot kvinner som er den 25.november. Temaet for konferansen i 2017 var digital vold.

Unge jenters psykiske helse

Dagens unge røyker mindre, drikker mindre, tilbringer mer tid sammen med foreldrene sine og gjør det bedre på skolen enn tidligere generasjoner. Likevel ser vi en forverring i de unges psykiske helse. Det rapporteres om stadig økende press blant unge mennesker som vokser opp i dag. Mye av dette er knyttet til egen oppfatning av kropp og utseende. Tallene fra Ungdata i 2017 viste at unge jenter med psykiske

utfordringer som angst og depresjon har økt med 40 % de siste årene. Derfor har N.K.S. de siste årene hatt kampen mot skjønnhets-tyranniet som et av sine satsingsområder.

I Sanitetens uke satte lokalforeninger over hele landet fokus på at man er mer enn et utseende. Sammen med psykiater Anne Kristine Bergem er det utarbeidet seks råd om hvordan voksne kan være gode rollemodeller for ungdom i den mest krevende alderen. Disse handler bl.a. om å si hyggelige ting til hverandre som handler om personlige egenskaper. For å få frem budskapet utviklet vi kampanjen #Jeglikerdeg, der man ved å holde åpne møter eller stå på stands, inviterte unge og voksne til å skrive noe pent om en annen person som ikke handlet om utseendet. Nettopp for å bevisstgjøre de unge på at livet handler om andre egenskaper enn hvordan en ser ut.

Rundt 500 damer iført røde forkler med #Jeglikerdeg inntok Lillestrøm, Narvik, Molde, Kristiansand og Stavanger (bildet).

Harstad Sanitetsforening ble kåret til Årets forening for sitt arbeid. Prisen ble delt ut av sentralstyremedlem Ingunn Arntun under regionale samlinger. Fv: Leder Trine Steien, styremedlem Beate Baden, styremedlem Elfrid Frivaag og styremedlem Gerd Salomonsen. Oslo Sanitetsforening ble tildelt prisen for Årets prosjekt – Ressursvenner. Bygdøy Sanitetsforening hentet hjem prisen som Årets verver.

Fylkesleder Undis Westerhus mottok Nord-Trøndelag fylke sin likestillingspris for inkludering og mangfold.

Et viktig tiltak i kampen mot skjønnhets-tyranniet er å få bevissthet rundt det urealistiske skjønnhetsidealet som skapes gjennom retusjert reklame. 67 prosent av jentene som opplever kroppspress, oppgir reklame som den viktigste årsaken (SIFO). Idealene som bygges opp gjennom retusjert reklame gir unge jenter et usant bilde av virkeligheten, der de kan ende opp med å strebe etter kropp som faktisk ikke finnes. Forskning viser at tidlig eksponering, for blant annet retusjert reklame, bidrar til å svekke unges selvfølelse. Sandnes Sanitetsforening tok i 2017 et grasrotinitiativ ved å kreve at kommunepolitikere gjør kommunen til en «retusjert fri kommune» på utstillingsflatene som kommunene selv eier. Initiativet har senere spredt seg til andre kommuner.

Inkludering av minoritetskvinner

Alle skal med. Ingen skal oppleve å stå utenfor fellesskapet. Uten språk blir det ingen inkludering. 16 % av innbyggerne i Norge er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Av disse er rundt 48% kvinner. Innvandrerkvinner bruker lenger tid på å bli integrert enn menn. Årsakene er sammensatte, men har blant annet opprinnelse i kjønnsroller og likestilling, livsstilsykdommer og fysisk aktivitet, psykisk helse og utdanning. Mye kan gjøres ved å opprette møteplasser der man snakker norsk og får nettverk.

I Norge har vi tusenvis av sterke kvinner med minoritetsbakgrunn som av ulike årsaker ikke deltar i organisasjonslivet. Derfor invi-

terte vi de nye kvinnene med i N.K.S. ved å gi bort 500 fullverdige gratismedlemskap. De har erfaringer, innsikt og perspektiver som er verdifulle inn i det viktige arbeidet vi gjør som Norges største kvinneorganisasjon. Sanitetskvinnene trenger disse stemmene som en del av organisasjonen vår. Og minoritetskvinnene trenger Sanitetskvinnene.

Språkvenn

Språk er en viktig nøkkel, også til yrkeslivet. Sosialt samvær forebygger ensomhet, bidrar til nettverk og mestring og styrker både fysisk og psykisk helse. Derfor er språkpraksis også godt for kvinnehelsen. Dette gjøres gjennom basisaktivitetene Språkvenn. Her inviterer Sanitetskvinnene minoritetskvinner inn i sine ulike aktiviteter og kvinnefellesskap, og mange har etablert

Haugesund Sanitetsforening mottok Folkets Gaves ærespris, som ble overrakt av helseminister Bent Høie, for sitt arbeid for Revmatismesykehuset.

Frol Sanitetsforening mottok Levanger kommune sin Frivillighetspris for sitt virke i kommunen gjennom 111 år.

ekstra aktiviteter som sykurs, svømmetrening, språkkafeer og strikkekafeer. Tilbudet er etablert ca. 80 steder i Norge.

Med livet på vent

Til tross for økt bosetting av asylsøkere og betydelig lavere ankomster av nye asylsøkere i 2017, er det fortsatt mange som oppholder seg på asylmottak i flere år. Livet på asylmottak er ofte preget av få aktiviteter og isolasjon. Derfor har sanitetsforeninger aktiviteter på asylmottak for barn, kvinner og familier som har fått livet sitt satt på vent. Vi bidrar med å styrke fysisk og psykisk helse for beboere gjennom natur og kulturopplevelser, og ved å skape mestingsfølelse og tilhørighet til lokalsamfunnet. Målet er å bidra til en så normalisert barndom som mulig, samt sørge for at

barna får vært fysisk aktive og får tilegnet seg ulike ferdigheter.

Vi hadde aktiviteter for barn på 12 steder. Videre var det aktiviteter for kvinner på fem steder, i tillegg til grønnsakshageprosjektet.

Barn og unge

Sanitetskvinnene opprettet allerede i 1914 helsestasjoner for mor og barn, og har i over 100 år hatt tilbud som bygger barn og unges psykiske og fysiske helse. Det startet med melk til underernærte barn. I 2017 serverte vi skolemåltid på skoler i mange kommuner i samtlige fylker over hele landet, for å sette fokus på viktigheten av et sunt og variert kosthold. Vi hadde også tilbud som eksempelvis leksehjelp og ferieleir for enslige

forsørgere. For å sikre flere barn en mulighet til å oppleve bøkenes magiske verden som stimulerer til fantasi og språkforståelse, har foreninger startet basisaktiviteten Lesevenn på skole, SFO eller bibliotek. Det handler om høytlesning med trygge voksne som rollemodeller. Minoritetsbarn får muligheten til økt kulturforståelse og språktrening gjennom å bli lest høyt for. 15 foreninger er i gang med aktiviteten, og flere planlegger oppstart. Foreningene bidro også med kurs, blant annet gjennom aktiviteten Dig In, der unge lærer å lage mat med sunne råvarer til en fornuftig penge. Dig-In er etablert ca 10 steder i Norge, og flere foreninger planlegger oppstart i 2018.

Barnefattigdom

Det kan oppleves ekstra krevende å falle utenfor i ett av verdens rikeste land, hvor alle tilsynelatende har det de trenger. Tall fra SSB viste at også i 2017 økte antall barn som lever i fattigdom. 10,3 prosent av alle barn i Norge vokser opp i en husholdning med vedvarende lav inntekt. 54,5 prosent av barna har innvandringsbakgrunn. Det betyr at 101 000 barn havner utenfor fellesskapet, blant annet fordi det er for dyrt å delta på fritidsaktiviteter. Mange har ikke råd til skoleutstyr som PC, eller delta på turer og andre organiserte fritidsaktiviteter som ofte er arenaer for viktig sosial læring. Gjennom Egmont Fondens "En håndsrekning" hadde N.K.S. muligheten til å gi økonomisk støtte til aktiviteter som er knyttet opp til fritid, skole- og læring til 500 barn i 2017.

Noen barn har av ulike grunner tøffe liv og dager, enten på grunn av egen sykdom, alvorlig sykdom i familien eller andre kompliserte familieforhold. Noen barn sliter

Foto: John Petter Reinertsen

N.K.S. sin høye beskytter, prinsesse Astrid fru Ferner, ble i juni tildelt organisasjonens æresmerke.

Kvinnene som er medlemmer i WHAE har generelt fått bedre helse og mer kunnskap om sykdommer, smitte og ernæring. 14 foreninger og fylkeslag er fadderforeninger, og her det Marit Bjørnstad Carlsen fra Drammen Sanitetsforening som er på fadderbesøk.

rett og slett med å passe inne sosialt. Da kan en egen dag som får en til å glemme hverdagen for en kort stund, være noe mange barn og unge ønsker seg.

Omlag 200 barn fra 3 til 18 år fikk i 2017 dagen de hadde drømt om som å møte en kjendis, ta med klassen på restaurant eller familien til en opplevelsespark. Alle ønskene er kvalitetssikret av fagfolk som jobber med barna.

Styrker og utvikler etiopiske kvinner

Etiopia er ett av verdens fattigste land. Sanitetskvinnene har alltid hatt et globalt engasjement, der behovene er størst for å styrke

kvinnens helse- og livsvilkår. Derfor etablerte vi i 2011 en søsterorganisasjon i Etiopia - Women's Health Association of Ethiopia (WHAE). I likhet med N.K.S. er WHAE primært en helseorganisasjon og lokalforeninger og fylkeslag i Norge er faddere for WHAEs lokalforeninger.

Sikrer familien

Fadderpengene går blant annet til å lønne sykepleiere som gir kvinner opplæring i helse og ernæring. Kvinnene som er medlemmer i WHAE har generelt fått bedre helse og mer kunnskap om sykdommer, smitte og ernæring enn andre kvinner. Etter å ha lært om komplikasjoner ved fødsler, velger langt flere av kvinnene å

føde på sykehus eller helseklinikk fremfor hjemmefødsel. Medlemmene av WHAE er de fattigste av de fattige. Etter to år som medlemmer gis kvinnene mulighet til å ta opp gruppelån og starte business sammen. Det å sikre kvinnene inntektsbringende arbeid, gjør at de i større grad klarer å ivareta sin egen og familiens helse. Økonomisk selvstendighet er en forutsetning for å kunne ta selvstendige valg.

WHAE er organisert på samme måte som N.K.S. i sin tid ble bygget opp i Norge. Organisasjonen etablerer lokale enheter/kvinnegrupper som WHAE håndplukker i samarbeid med lokale myndigheter. Til nå er det god drift i syv av ni regioner i landet.

Når alarmen går

123 omsorgsberedskapsgrupper med om lag 3000 frivillige Sanitetskvinner fra syd til nord, står klare til å rykke ut hvis alarmen går i deres hjemkommuner. Sanitetskvinnene står klare med hus, mat og omsorg ved større ulykker, hendelser og naturkatastrofer. Med dagens utvikling innen klimautfordringer som blant annet økt fare for flom og ras, er gruppene en viktig støttespiller for kommunene. Vi har samarbeidsavtale med Helsedirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og nytt i 2017 var at vi også har signert samarbeidsavtale med Politidirektoratet.

Sanitetskvinnene er også opptatt av hverdagsberedskapen, og er derfor stolte over å være en del av den nasjonale førstehjelps-

Unge jenter skal ikke få påvirket synet på eget utseende ved å sammenligne seg med kvinneidealer som skapes ved å manipulere modellene i Photoshop. Dette er en sak som N.K.S. jobber med både nasjonalt og lokalt. Sandnes Sanitetsforening møtte i november kommunens representanter med krav om at det på Sandnes blir retusjertfri sone, der kommunen eier utstillingsflaten.

dugnaden «Sammen redder vi liv» satt i gang av helseministeren. Vi har tatt ansvaret for lære eldre å gjenkjenne symptomer på hjerteinfarkt, hjerneslag og hjertestans. Det er viktig å vite at kvinner og menn har litt ulike symptomer, og at eldre ofte også kan ha litt vagere symptomer. Hovedmålet vårt er å senke terskelen for å ringe 113. Eldre skal vite at der får de hjelp og veiledning.

Samfunnsaktør lokalt og globalt

N.K.S. har vært og er en viktig samfunnsaktør. Vi skal være en pådriver for reell likestilling mellom kjønnene, forebygging av vold mot kvinner, bedre psykisk helse blant barn og unge, og andre viktige samfunnsområder. Målene nås gjennom aktivt påvirkningsarbeid mot beslutningstakerne og styrende myndigheter. Vi bidrar i høringsprosesser, erfaringsutveksling mellom organisasjoner og deltar i samfunnsdebatten for å fremme våre synspunkter. Som organisasjon skal vi være tydelig på våre satsingsområder, og bidra til endringer i samfunnet til det bedre innen våre arbeidsområder. Da vi i 2017, for første gang deltok på Arendalsuka, tok vi opp to viktige temaer: Vold mot kvinner, og kampen mot skjønnhets tyranniet under tittelen «Dødspen – hvem har ansvar». Begge arrangementene trakk fulle hus.

Påvirkningsarbeidet foregår også lokalt gjennom våre foreninger som kampen mot retusjert reklame og vold mot kvinner.

I den nasjonale dugnaden «Sammen redder vi liv» har Sanitetskvinnen tatt ansvar for de eldre. På bilde: Laila Fjeld, Østre Halsen Sanitetsforening, helseminister Bent Høie, generalsekretær Grete Herlofson og beredskapskontakt i Vestfold, Ellen Midtvik.

N.K.S. arbeider også med politisk påvirkning globalt, da vi sammen med WHAE deltar årlig under FNs Kvinnekomisjon i New York, som er den største globale møteplassen når kvinners helse og livsvilkår diskuteres. I 2017 arrangerte Sanitetskvinnene et seminar som fokuserte på sivilsamfunnets rolle i å sikre kvinner tilgang til arbeidslivet. Statssekretær i UD, Laila Bokhari, snakket om viktigheten av arbeid for utvikling, og N.K.S. sin generalsekretær Grete Herlofson snakket om hvordan kvinneorganisasjoner kan bidra til å skape et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv.

I løpet av året har Sanitetskvinnene flere møtearenaer for påfyll av kunnskap og inspirasjon. Her fra integreringsseminar på Gardermoen i fjor høst.

Tema for Sanitetskvinnenes seminar under FNs Kvinnekomisjon var sivilsamfunnets rolle i å sikre kvinner tilgang til arbeidslivet. Fv: Generalsekretær Grete Herlofson, organisasjonsleder Ellen-Sofie Egeland og generalsekretær Birikit Terefe, WHAE.

Sanitets-Norge rundt

Uten språk ingen inkludering. – Det har vært viktig for meg å lære norsk slik at jeg kan oppfylle drømmen om å bli helsefagarbeider, sier Fithauwit (22) fra Eritrea som nå har praksisplass på sykehjemmet. 80 foreninger har i dag **Språkvenn**. Her sammen med Liv Heiberg og Hilde Wallander Bjerkely, Aurskog sanitetsforening.

Over hele landet, serveres Sanitetskvinnene **skolemåltid** til elever i sine nærmiljøer. Det smøres brødsriver med ernæringsrikt pålegg og fat med oppskåret frukt og grønnsaker. Dette for å gi kunnskap om viktigheten av et sunt kosthold på en positiv måte. Her er bordet dekket av Holmsnes og Sandnes sanitetsforening.

I samtlige fylker står totalt 3000 Sanitetskvinner klare til innsats når alarmen går i hjemkommunen, enten det dreier seg om en naturkatastrofe, pandemier, større ulykker eller alvorlige hendelser. N.K.S. sitt beredskapsarbeid er en del av de nasjonale beredskapsplanene. 123 **omsorgsberedskapsgrupper** er fordelt over hele landet. Mange beredskapsgrupper bistår også kommunen i forbindelse med vaksineringsprogram.

Fourouzan Gashi og ektemannen Abdol og sønnen Jacob (6) sjekker årets sukkererter-avling. Prosjektet «**Fra flukt til grunn lukt**» tar sikte på å styrke flyktningvinnere og deres familiers psykiske og fysiske helse, å bidra til språk-, arbeidstrening og integrering i det norske samfunnet mens de venter på avklaring av asylsøknad og/eller bosetting i en kommune. Nannestad sanitetsforening er en av flere foreninger som har dette tilbudet.

Lokalforeningene har aktiviteter og tilbud til barn og unge i nærmiljøet.

Nytt av året er basisaktiviteten **Lesevenn** som 15 foreninger allerede er godt i gang med. Sanitetskvinnene i Sør-Odal har kanskje betydd litt ekstra, da Lesevenn har vært et fint tilbud i påvente at ny skole bygges etter storbrann.

Over 350 barn under 18 år bosatt på asylmottak har i 2017 fått verdifulle **opplevelser med natur og kultur** som har gitt et avbrekk fra en hverdag preget av mye usikkerhet. Sanitetskvinner landet over har hatt aktiviteter rettet mot asylmottak, som spenner seg fra havfiske til museumsturer, ridning og byturer. Her på tur med Grov sanitetsforening.

Helsa skal vare livet ut. Stavanger Sanitetsforening driver et bo- og aktivitetssenter og her har de anlagt **boot camp for eldre**. –Å holde seg i form er viktig, også for humøret, sier Anne-Marie Ravndal (79), i det hun slenger seg i organgutang-tauet.

Hundrevis av ungdommer over hele Norge må flytte på hybel for å gjennomføre videregående skole. Kosthold og ernæring er viktige byggesteiner for en god helse. Ungdommen opplever stor glede ved friheten, men også utfordringer i hvordan styre økonomi, matlaging og ta vare på seg selv som fersk hybelboer. Flere etablerer usunne matvaner. Basisaktivitet – **Dig In** har som formål å vise ungdom at sunn mat er både billig, godt og enkel å lage. Ni foreninger, blant annet Sanitetskvinnene i Lundenes sanitetsforening, har nå gitt 9. og 10. klassinger praktisk kurs i hybel-tilværelsen.

Det er ikke nødvendig å trene hardt for å få bedre helse. Små grep i hverdagen kan ha stor betydning. Er du i tillegg aktiv sammen med andre kan det bidra til økt trivsel. Derfor har Sanitetskvinnene **Kløvertur**, et lavterskeltilbud om utendørs aktivitet for alle. Er du lite aktiv, har lavt funksjonsnivå eller en sviktende helse, bør du være så aktiv som du kan. Rundt 120 foreninger har Kløvertur. Noen foreninger sørger også for at andre kommer på tur. I Svolve tar Sanitetskvinnene med seg beboerne på sykehjemmet og triller dem ned til kaia for å nyte synet av havet og båtene.

Sanitetskvinnene som forskningsaktør

Forskning er ett av N.K.S. fem strategiske områdene innen kvinners livsvilkår og helse i et livsløpsperspektiv. Sanitetskvinnene har gjennom hele sin historie vist at kunnskap er avgjørende viktig for å sikre like vilkår for kvinner og menn. I 2017 arbeidet N.K.S. fortatt aktivt for å tette kunnskapshull om kvinners helse og etterspør eller framskaffer kjønnsperspektiv i diagnostisering, behandling og rehabilitering. N.K.S. er en ledende aktør innen forskning på kvinnehelse, og den fremste enkeltbidragsyter til forskning på kvinners helse og livsvilkår i Norge. Årlig forvalter vi 20-25 millioner kroner som kommer fra organisasjonen selv og fra ExtraStiftelsen. Forskningsstrategien «Kvinner og barn først» (2014-2018) legges til grunn ved utlysning og tildeling av midler fra egne fond.

Expertpanelet 2017:

- Professor dr.med. Berit Schei, NTNU/St. Olavs Hospital (kvinnehelse, vold og gynekologi)
- Professor i farmasi Natasa Skalko-Basnet, Institutt for farmasi, UiT (farmasi, basalmedisin, nanoteknologi og nanomedisin),
- Professor Jorunn Sungot-Borgen, Norges Idrettshøgskole (fysisk aktivitet, spiseforstyrrelser, kroppspress og helse),
- Professor dr.med. Anne Spurkeland, Institutt for medisinske basalfag, UiO (molekylær immunologi, grunnforskning, auto immune sykdommer),
- Professor i farmasi Hedvig M. Nordeng, farmasøytisk institutt, UiO, (Legemiddelbruk og -sikkerhet blant gravide, ammende og små barn, kvinnehelse),
- Lege og forsker Ivana Hollan, Revmatismesykehuset, Lillehammer, (revmatologi, hjerte-kar),
- Professor Åshild Slettebø, Universitetet i Agder (etikk og helsevitenskap).
- Fvh dekan, PhD i sykepleievitenskap Inger Margrethe Holter (sykepleie, etikk, brukerfokus)
- Professor dr.med. Øyvind Molberg, avdeling for revmatologi, OUS, Institutt for klinisk medisin (revmatologi).

Tina Tellum forsker på adenomyose, kvinnehelse og infertilitet, ved Gynekologisk avdeling ved Ullevål universitetssykehus.

Tildeling for 2017:

Kreftfondet

«Systemisk Sklerose-med alle, mot målet». Post.doc stipend kr 750 000 i år 3 av 3. Stipendiat Anna Maria Hoffmann-Vold. Hovedveileder Øivind Molberg, professor dr.med. Avdeling for revmatologi, OUS, Rikshospitalet.

Utvikling av nye strategier for immunterapi av metastatisk brystkreft. Dr. grad stipend kr 680 000 tildelt årlig i tre år, år 1 av 3. Stipendiat Camilla Wolowczyk, Msc i molekylær medisin. Hovedveileder Geir Bjørkøy, professor, dr.scient., Fakultetet for teknologi, Senter for fremragende forskning, CEMIR, Institutt for kreftforskning og molekylærmedisin, Det medisinske fakultet, NTNU.

Revmatismefondet

Anti-TNF behandling som behandling med hjertekarkomplikasjoner ved spondylartritt. Dr.gradstipend kr 675 000 i år 3 av 3. Stipendiat Ingerid Hokstad, cand.med. Hovedveileder Ivana Hollan dr.med., PhD, Revmatismesykehuset Lillehammer.

Utprøving av ny behandling systemisk sklerose. Dr.gradstipend kr 680 000 tildelt årlig i tre år, år 1 av 3. Stipendiat Håvard Fretheim, cand.med. Hovedveileder Øyvind Molberg, professor dr.med. Avdeling for revmatologi, OUS, Rikshospitalet.

Kvinnemedisinsk fond

Adenomyose, kvinnehelse og infertilitet. Dr.gradstipend kr 675 000 i år 3 av 3. Stipendiat Tina Tellum, lege i spesialisering. Hovedveileder Marit Lieng, PhD, førsteamanuensis, Gynekologisk avdeling, OUS, Ullevål Sykehus.

Kroniske Vulvasmerter – RCT studie av et tverrfaglig behandlingstilbud. Dr.gradstipend kr 675 000 tildelt årlig i resterende to år. År 2 av 3. Stipendiat Per Kristen Teigen, cand.med. Hovedveileder Berit Schei, professor, St. Olavs Hospital, NTNU.

Professor i allmenntmedisin, Kirsti Malterud var verdig mottaker av Kvinnehelseforskningsprisen for 2017. Hun fikk den for sitt arbeid for et helsevesen for alle.

Analyse av B-celler ved multipel sklerose. Dr.gradstipend kr 680 000 tildelt årlig i tre år, i år 1 av 3. Stipendiat. Justyna Polack, Msc i biokjemi, Hovedveileder Andreas Lossius, lege, post.doc. Avd. for immunologi og transfusjonsmedisin, UiO.

Effekt av fysisk aktivitet og kostholdsterapi sammenlignet med kognitiv atferdsterapi i behandling av spiseforstyrrelse. Dr.gradstipend 6 mnd kr 337 500. Stipendiat Therese Fostervold Mathisen. Hovedveileder Jorunn Sundgot-Borgen professor, Idrettshøgskolen.

Fond for psykisk helse

Drift av Mamma-Mia. Kr 371 000 til lisens, markedsføring og materiell.

Longstanding eating disorders and personality disorders, mediators for 14-years long term outcome. Dr.gradstipend kr 675 000 tildelt årlig i resterende to år. År 2 av 3. Stipendiat Hanna Punsvik Eilersen, psykolog. Hovedveileder Kari Anne Vrabel, post.doc, Modum Bad.

Sunn kroppsopplevelse 1. Dr.gradstipend kr 675 000 tildelt årlig i resterende to år. År 2 av 3. Stipendiat Christine Sundgot-Borgen, Hovedveileder Solfrid Bratland Sanda, professor, Høgskolen i Telemark, Norges Idrettshøgskole.

Osteoporosefondet

Kvinnehelseportalen.no. Kunnskapsportal om kvinners helse. 1 årig forprosjekt kr 630 000. Prosjektleder Anne Winsnes Rødland. Prosjektansvarlig Linda Marie Rustad, direktør Kilden, NFR.

Fond for barn og unge

Barns matmot 2.0. En klyngerandomisert webbasert intervensjonsstudie. Dr.gradstipend kr 675 000 til tildelt årlig i resterende to år. År 2 av 3. Stipendiat Eli Anne Myrvoll Blomkvist, ernæringsfysiolog, Sørlandet sykehus. Hovedveileder Nina Cecilie Øverby, Professor, Universitetet i Agder.

Kvinner med hypotyreose i svangerskapet – hvordan påvirker mors sykdom og medisnbruk hennes svangerskap og barnets utvikling? Dr.gradstipend kr 675 000 tildelt årlig i resterende to år. År 2 av 3.. Stipendiat Anna Simone Frank, farmasøyt. Hovedveileder Hedvig Nordeng, professor, farmasøytisk institutt, UiO.

Kvinnehelseforskningspris 2017

Norges første kvinnelige professor i allmenntmedisin, Kirsti Malterud, UiB fikk Kvinnehelseforskningsprisen i 2017. Malterud har forsket på hvordan helsevesenet møter kvinnelige pasienter som legene ikke alltid anerkjenner som syke - nemlig kvinner med ukarakteristiske helseplager.

Sentrale spørsmål for Malterud er: Hvilken rolle spiller kjønn for utvikling, opplevelse og håndtering av sykdom og helse? Blir kvinner syke på en annen måte? Er det forhold ved kvinners livsbetingelser som påvirker kroppen annerledes? Opplever kvinner helseplager annerledes enn menn innenfor de samme diagnosene?

Prisen ble overrakt av organisasjonsleder Ellen-Sofie Egeland under N.K.S.-dagene på Gardemoen i fjor høst.

Disputaser 2017 Via ExtraStiftelsen

Kristin Engh Førde, Institutt for helse og samfunn, UiO: Intimate Distance. Transnational Commercial Surrogacy in India

Helena Andersson, Institutt for klinisk medisin, UiO: A comparative study of the Anti-synthetase Syndrome; Clinical features, outcome and characteristics.

Merete Kolberg Tennfjord, Seksjon for idrettsmedisinske fag, Norges Idrettshøgskole: Seksuell dysfunksjon hos førs tegangsfødende kvinner.

Sanitetskvinnene som ideell aktør

Sammen med miljøarbeider, Lindy Irgens, begynner pepperkakehuset å ta form. Hvert år leverer Johanna sitt bidrag til den verdensberømte Pepperkakebyen i Bergen. Takket være Bergen Sanitetsforening har kommunen Fagehagen, som er en unik spesialavlastningsbolig for multifunksjonshemmede.

Totalt har N.K.S. sentralt registrert ca. 70 ulike virksomheter basert på rapporter fra lokalforeninger og fylkesforeninger. Frem til desember i 2017 var mange av disse samlet under det ideelle aksjeselskapet N.K.S. Kløverinstitusjoner AS. På selskapets generalforsamling i desember ble selskapet vedtatt avvirket. Oppfølging, råd, bistand til alle virksomhetene er nå lagt til sekretariatet.

Sanitetskvinnene eier og driver et stort mangfold av virksomheter. Spesialistsykehus, som Revmatismesykehuset på Lillehammer og i Haugesund, barne- og ungdoms psykiatriske virksomheter, distriktpsikiatriske sykehus, spesialistbarnehager, fotpleiesentra, varmtvannsbasseng, seniorsentre, eldreboliger, helsehus, barnehager, frivilligsentraler og bo- og aktivitetssentre viser det store mangfoldet organisasjonen eier og driver. Sanitetskvinnene har også et gratis lavterskeltilbud tilbud til pårørende av rusavhengige i alle landets helseregioner.

Som ideell aktør sikrer N.K.S. et mangfold av tjenester uten å ha profit som mål. Det er korte beslutningsveier slik at det raskt kan etableres tilbud der det offentlige ikke har noe tilbud. Sanitetskvinnene er sosiale entreprenører, avdekker hull og etablerer tjenester, nå som for 122 år siden.

Vestre Slidre sjukeheim drives av Vestre Slidre sanitetsforening, og er sertifisert som Livsgledeheim. – Derfor har vi blant annet høner. De er så tamme at de hopper oppe i fanget ditt for å få kos, sier daglig leder, Bente Haugen.

Antall medlemmer og lokalforeninger

ANTALL MEDLEMMER OG LOKALFORENINGER

Ved utgangen av 2017 var det registrert 643 lokalforeninger og 41 471 medlemmer.

Fylke	Ant. betalende
N.K.S. Akershus	2 978
N.K.S. Aust-Agder	641
N.K.S. Buskerud	2 317
N.K.S. Finnmark	598
N.K.S. Hedmark	1 887
N.K.S. Hordaland	1 443
N.K.S. Møre og Romsdal	2 781
N.K.S. Nordland	2 114
N.K.S. Nord-Trøndelag	4 951
N.K.S. Oppland	2 750
N.K.S. Oslo	1 350
N.K.S. Rogaland	5 071
N.K.S. Sogn og Fjordane	1 553
N.K.S. Sør-Trøndelag	4 405
N.K.S. Telemark	879
N.K.S. Troms	1 059
N.K.S. Vest-Agder	1 026
N.K.S. Vestfold	2 574
N.K.S. Østfold	1 094
Totalsum	41 471

ÅRSREGNSKAPET 2017

Norske Kvinners Sanitetsforenings økonomiske stilling vises i årsregnskapet for 2017. Det fremlagte årsregnskap 2017 gir en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet av virksomhet og stilling i perioden. Årsregnskapet 2017 er satt opp med den forutsetning av at det skal være fortsatt drift og videreutvikling av organisasjonen.

STYRETS ÅRSBERETNING 2017

Organisasjonen ble etablert 26/2-1896.

Norske Kvinners Sanitetsforening er en landsdekkende organisasjon som er forankret i nærmiljøet gjennom lokalforeninger. Organisasjonen har som formål å bidra til et trygt og inkluderende samfunn ved å aktivisere medlemmene til frivillig innsats innenfor helse- og sosialområdet med spesielt fokus på kvinner.

Fremlagte regnskap og årsberetning gjelder for sekretariatet til Norske Kvinners Sanitetsforening som er organisasjonens administrative apparat og ledes av generalsekretæren. Sekretariatet har ansvar for organisasjonens daglige drift og behandler saker etter retningslinjer og fullmakter vedtatt av Landsstyret/Sentralstyret. Styrets årsberetning er ikke utarbeidet i henhold til regnskapsloven §3-3a.

Foreningen har sitt kontor i Munthes gate 33, 0260 Oslo.

Det fremlagte regnskap for 2017 gir en rettvise oversikt over utvikling og resultat av virksomhet og stilling.

Årsregnskapet for 2017 er satt opp med en forutsetning om at det skal være fortsatt drift og videreutvikling av foreningen.

Foreningen har hatt 25 ansatte som utgjør 24,1 årsverk.

Det var 3.94 % sykefravær i 2017. Det har ikke vært ulykker eller skader. Det er ikke registrert forhold som kan påvirke det ytre miljø.

Det var ansatt 23 kvinner og 2 menn i foreningen. I styret for foreningen er det 7 kvinner. Ved utlysning av stillinger blir kvinner og menn behandlet likt.

Arbeidsmiljøet ansees for å være godt.

Foreningen har ikke hatt forsknings- og utviklingsaktiviteter i 2017.

Oslo, 15. mai 2018

Ellen-Sofie Egeland
Organisasjonsleder

Grete Herlofson
Generalsekretær

Mona Nomme
1. nestleder

Turid Marie Bruun
2. nestleder

Ingunn Arntun
Styremedlem

Ann Kristin Thorkelsen
Styremedlem

Nana Finnes
Styremedlem

Ingild Øfsti
Styremedlem